

Eesti Majandus

Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri

---

4. köide Tallinnas, teisipäeval, 22. jaanuaril 1924 Nr. 3 (47)

Sisuu:

Toimetuse kommentaar

Ins. E. Masik: Meresõidu seisukoht meie majanduspoliitikas

Suhkru valmistus ja tarvitus Euroopas

Riigi tulude ja kulude lisaeelarve nr. 2

Sise- ja väljamaa kroonika

Teated ettevõtete tegevusest

Isiklikud teated

Raha- ja kaubaturu ülevaated

Ilmub kord nädalas

Wäljaandja: Eesti Majanduspoliitiline Selts, Tallinnas

Vene-Balti Laevachituse ja Mehaanika A.-S. juhatuse

teatab, et nimetatud seltsi varandus on hoolekande alt vabastatud, mille tõttu aktsiaseltsi juhatuse on ülaltähendatud asutustelt üle võtnud kõik seltsile kuuluvad varandused ja asunud Tallinna Laevachituse ja Mehaanika tehaste valitsemisele.

Võetakse vastu tellimisi:

a) Laevachituse alal

sõja-, kauba-, reisijate-, vedur- ja mootorlaevade, niisama ka spetsiaalotstarbega laevade peale, nii kui: ujuvate tuletornide ja päästelaevade, ujuvate tõstekraanade ja tõstelaevade, meremärkide- ja boide-panijate, süvendajate, aurulotjade, veopraamide peale ning praamide peale vedelmaterjaali veo tarvis jne.

b) Mehaanika osakonna alal

aurumasinate, raudteevedurite, tsistern-vagunite, aurukatelde, raudsildade, raudsarikate, elektri-tõstekraanade, põlevkivi-tehaste sisseseadete, igasuguste sepa- ja mehaanikatööde, väljatöötatud kui ka väljatöötamata malmi- ja vasevalu peale ja üldse kõiksuguste raudehituste ja igasuguste konstruktsioonide peale.

c) Parandustööde alal

võetakse vastu kõiksuguseid parandustöid laevachituse, kui ka mehaanilisel alal.

On olemas suur tagavara chitusterast ja teisi materjaale, mis kindlustab kiires korras tellimiste täitmist.

Oma sadam, varustatud kõigi tarviliste tehniliste abinõudega, igasuguse mahutavusega laevade laadimiseks ja lossimiseks. Laduruumid ja vabad platsid kaupade hoidmiseks.

Kõikide järelepärimiste ja küsimustega tellimise suhtes palutakse pöörata A.-S. Laevatehase peakontorisse.

Kõnetr: 83, ehk 5-93. Aadress: Tallinn, Telliskoppel.

Telegr. aadr.: „O T A B“.

EESTI MAJANDUS

TÖÖSTUSE, KAUBANDUSE JA RAHANDUSE AJAKIRI

Tellimise hind: aastas Emk. 1000.— Väljamaale Emk. 2000.—
pooleaastas „ 500.— „ „ 1000.—

Toimetus: Pikk tän. 15, Tallinnas. Talitus: Lai tän. 38, Graafliline Ühing „Kiri“. Telef. 18-66

4. köide. Tallinnas, teisipäeval, 22. jaanuaril 1924. Nr. 3 (47).

Sisu: Toimetuse kommentaar. Ins. E. Masik: Meresõidu seisukoht meie majanduspoliitikas. Suhkru valmistus ja tarvitus Euroopas. Riigi tulude ja kulude lisaeelarve nr. 2. Sise- ja väljamaa kroonika. Teated ettevõtete tegevusest. Isiklikud teated. Raha- ja kaubaturu ülevaated.

Tallinnas, 21. jaanuaril 1924.

**Meie majandus-
poliitika mere-
sõidu huvide sei-
sukohalt.**

Juhtides lugejate tähelepanu meie lugupeetud kaastöölise ins. E. Masik'u artikli peale käesolevas numbris, ei saa siiski nimetamata jätta, et ka herra Masik omades hindamistes ühekülgne kipub olema, nagu paljud tege- lased, kes end teatud majandusalaga lähe- malt sidunud. Nagu rkl. E. Vebermannile Eesti majanduspoliitika tihti-peale lõppude lõpuks ainult kalapüügi edendamise küsi- museks kipub muutuma ja mõni põllu- meeste huvide eest võitleja agronoom selles ainult sõnnikuveo ja kesakorda- mise probleemi näeb ja meie patenteeritud tööstuse eestkostjad kaubandusministeeriumi tööstuse osakonnast Eesti valuuta-õnnistust näevad tulevat schokolaadi-vabrikutest, nii näib ka herra Masikule väljapääsutee ole- vat ainult laevasõidus.

Täitsa põhjendamata arvab herra M., et keegi ei ole ära näidanud neid reaali-vastu- abinõusid, mis kriisi vastu tuleks tarvitusele võtta. Neid on näidatud leegion ja mõnda nendest on isegi teostama hakatud. Eesti Pank kitsendab krediite, kuid kahjuks sti- muleerib kaubandustööstusministeerium tollide üleskrüvimise teel uut inflatsiooni ja paraliseerib sellega Panga poliitikat. Soovi- tatakse krediite põllumajandusele suurenda- da ja tööstusele kitsendada, räägitakse sisseveokeelust ja isegi litsentside lõhn hel- jub õhus ning ühest majandusnõukogu resolutsioonist võib välja lugeda peale muu ka väliskrediidi tarvidust. Need on kõik

reaal-abinõud, soovitatud ühe ehk teise grupi huvides. Nende mitmesuguste soo- vide võistlusest tekkib see keskmine joon, mida mõõda meie majanduspoliitika liigub, olgugi et see liikumine tihtipeale muutub tammumiseks ühe koha peal.

Meie majanduspoliitika tõsisematele kri- tiseerijatele, kelle hulgas meie esimestena nimetaks herrasid Strandmanni ja Martnat, ei ole vististi mitte ka teadmata meie laenu- poliitika „avarus“, kui teda võrrelda teiste maadega. Küsimus ei ole mitte ava- ruses, vaid ülejõu krediidi andmises ja üle- jõu krediidi võtmises. Hiilgenäituseks võib siin nimetada krediiti, mis meie põllumajan- dus tarvitas traktorite ostmiseks. Nüüd arvatakse mõnel pool, et Eesti rahvamajan- dusele kasulik oleks olnud, kui seda krediiti ei oleks olnud. Sellelt seisukohalt võiks õigusega küsida, kas ja kui palju Eesti rahvamajandusele sellest kasu oleks, kui Nordiska Föreningsbanken homme kõige oma kapitaalidega Tallinna üle koliks. Need kapitaalid on Soome sisemise produktsiooni tagajärg, aga mitte ümber- pöörduvalt. Ja kui meie eneselt üleüldse küsime, mis oli enne, krediit või produkt- sioon, siis peame ometi tunnistama, et vii- mane ka esimese on sünnitanud. Meie ei taha sellega muidugi paradoksi üles seada, et väliskrediit Eesti rahvamajandusele kah- julik on, vaid meie tahaksime ainult alla kriipsutada, et väliskrediit ainult sel möö- dul võib kasulik olla, mil moodsul meie rahvamajandus selle krediidi äraseedi- miseks on ettevalmistatud. Koloniaal- riikide ajalugu kübiseb näitustest asjata

raisatud määratumate välislaenude ja impoorteeritud kapitaalide üle, mis oma protsenta ei suuda tasa teenida.

Mereasjandus on meil tähtis ala, ja kurb on see, mis herra M. iustab meie „merepoliitikat“. Kuid et herra M. mereasjanduse tähtsust meil liig suureks peab, näitab üksainus väike võrdlev kalkulatsioon. Herra M. kalkuleerib, et kaubalaevastik suudab ühe aastaga rahvale tagasi tuua temasse mahutatud kapitaali. Tema arvab nimelt laevastiku bruto-sissetuleku, mis maale jääb, puhtaks sissetulekuks. Meil ei ole täpseid andmeid selle kohta, kui palju meie põllumajandus brutto produtseerib, aga kui meie ühe keskmise talu peale arvame 200,000 marka aastas, siis oleme ennem vähe kui palju arvanud. Selle järele on kerge arvata, et umbes $\frac{1}{20}$ meie põllumajapidamisest rahvale sedasama annab, mis herra M. poolt kalkuleeritud hüpoteetiline laevastik 31 laevast. Ja ainult meie paberi eksport üksi andis 1922 aastal samasuguse summa valuutat, kui annaks herra M. kaubalaevastik. Sealjuures ei tarvita põllumajandus peaaegu mingisugust krediiti, krediit paberivabrikutele on võrdlemisi väike, herra M. poolt kavatsatud laevastiku jaoks (mis peale kapitaali protsentide ka amortiseerimist tarvitab) aga läheks puhtalt vaja enne kõike muud 450.000 naelsterlingit ehk 720.000.000 Eesti marka.

Sellega ei taha meie kuidagi vähendada laevasõidu tähendust või herra M. kalkulatsioonide väärtust, vaid tahaks neid ainult mahutada õigesse majanduslisse perspektiivi.

A. T. kirjutab „Päevalehes“:

Majanduslised paralleelid. „Riigi keskpanga poliitika võib teatavat mõju rahvamajanduse peale avaldada, aga seda poliitikat alati kindla reeglite järele ajada ei ole ikka võimalik, vaid elu sunnib tihti peale kõik reeglid kõrvale heitma ja nii talitama, kudas see kõige otstarbekohasem on. Meie noores iseseisvas majanduslises elus on selles suhtes niivõrd vähe kogemusi, et teiste maade elust näiteid tooma peame. Võib olla, et Inglise parlamendis 1844. a. umbes sama kõnedega maha saadi, Inglise Panga tegevust arvustades, kui meil hiljuti, kuid teada on, et selle ajani olnud majandusliste kriiside tagajärjel võeti vastu 1844. a. parlamendi poolt tuntud Robert Pill'i (Peel'i: E. M. toim.) akt, millega Inglise Pangale „kindel siht ja juhtnõid“ anti

pangatähtede väljaandmise kohta. Selleks korraks oli asi joones, kuid juba esimese järjekorralise kriisi juures 1847 aastal, s. o. vaevalt 3 aasta järele tuli, Pank kindlatest eeskirjadest vabastada, Pangale õigust andes ajutiselt pangatähti üle ettekirjutatud normi välja anda. Just selle kriisi tagajärgi analüseerides ollakse arvamisel, et kui Inglise Pangal käed varem vabad oleks olnud, kriisi halbtused ennast vähem tunda oleksid annud. Ka järgmiste kriiside juures 1857. ja 1866. a. tuli need kitsendused jälle kõrvale heita. Kuigi 1866. a. Inglise Pank ilma pangatähtede arvu suurendamata läbi sai, olid juba eelmiste kriiside kogemused näidanud, et Pangal niisugusel juhtumisel tegevusvõimalused laiemad peavad olema, kui harilikult ja selleks nõuti juba aegsasti parlamendi luba. Nimelt 1857. a. kriisi aegu näeme Inglise Panga elus juhtumist, millel ka meie nähtustega sarnadust on. Kriisi tagajärjel langes „kullafond“ järjekindlalt ja jõudis 11. novembril 1857. a. oma mininaalse seisuni – poole miljoni naelani, s. o. ümarguselt ainult viis (5) miljoni kuldrubla. Arvesse võttes, et Inglismaa juba siis vähe suurem riik oli kui Eesti on, on see ülejääk naeruväärt väike, meie 6 miljoni kuldrubla võrreldes, mis meil praegu veel tervelt käsutada.“ Selle võrdlusele jätab A. T. küll juure lisamata, et vabariigi kulla tagavarades, Inglise Panka eeskujuks võttes, veel rohkem oleks võinud ja pidanud välja andma, kui seda senini on tehtud, kuid eeltoodust järgneb sarnane oletus.

Et majanduslistes küsimustes võrdlev uurimisviis üks kõige viljakamatest on, mille abil kõige julgem on katseid teha pilku tulevikku heita, on loomulik. Iga enam edenenu maa majandusline ajalugu olla ju ühe targa mehe ütelse järele mahajäänud maade tulevase edenemise peeglipilt. Kuid enne, kui minnakse sarnaseid võrdlusi tegema peaks meie „rahaasjanduse ja kaubanduse eritundjad“ enesele siiski selgeks tegema olusid, mida nad võrdlevad. A. T., kui „rahaasjanduse eritundjale“ on küll andeksandmata, et tema vahet ei oska teha Inglise Panga reservi ja kullatagavarade vahel. Kui tema ka 1857 aasta kriisi ajalugu ainult pealiskaudseltki oleks tundma õppinud, siis oleks ta pidanud leidma, et Pangal mitte üksi poolemiljoni naelast reservi ei olnud, vaid et see reserv vajas 20. nov. 1857 alla nulli mitte vähem kui 998.000 naela suuruses. Et niisugune negatiivne kullatagavara absurd on, siis

oleks sellest pidanud märkama, et Inglise Panga reserv ja kullafond kaks isesugust asja on. Võime A. T-le tõendada, et samal ajal, kui Pangal tema seaduslikus reservis miinus oli, tema kullatagavarad 18. nov. 1857. a. bilansi järele ometi ulatasid £ 6.079.595.— emfssiooni osakonnas, millele veel juure tuleb lisada £ 404.501.— kullas ja hõbedas pangaosakonnas. See ei ole mitte 5 milj. kuldrubla nagu A. T. kirjutab, vaid üle 50 milj. kuldrubla. Peale selle oleks pidanud A. T. enne kui oma võrdlust tuua, meele tuletama, et ajal, millest jutt on, Inglismaal kuldraha vahetusabinõuna liikvel oli. Meil ei ole kahjuks võimalik praegu selle liikveloleva kullatagavara kohta arvusi tuua, kuid kui meelestada, et 30 aastat hiljem Inglismaal liikvelolevat kulda hinnati 70 milj. naelsterlingi peale, siis võib arvata, et Inglise rahva kullafond ajal, millest jutt on, igatahes mitte alla 40–50 milj. naelsterlingi ei olnud. Nii võrdleb A. T. kahte suurust, millest tema ühe enne omas teadmatuses umbes 100 korda väiksemaks on teinud.

Soovitame A. T-le, et ta oma vaba aega tarvitaks Inglise Panga bilansi lähemaks tundmaõppimiseks ja sellega pärast „Päevalehe“ lugejaid tutvustaks, sest kahjuks ei ole A. T. ainus asjatundja, kes Inglise Panga reservi ja kullafondi ära segab.

1857. a. kriisil Inglismaal oli kahtlemata palju sarnadust meie praeguse kriisiga. A. T. võrdluse täienduseks lubame enesele sellepärast tuua kokkuvõtte 1858. a. parlamendi komitee aruandest, mis kriisi põhjuseid uuris:

„1857. a. kriisi peapõhjuseid oli kolm: 1) enneolemata väliskaubanduse laienemine, 2) liig suur kulla ja hõbeda import ja kolmandaks tähelepanuväärne (remarkable) pankade ja krediitvõimaluste edenemine.

Mis puutub esimesse põhjusesse, siis leidsime, et iseäranis tollitariifi reformi mõjul import kasvas 71 miljonist 124 milj. naelani ja eksport, mis kuni 1848. aastani kunagi ei olnud üle 60 milj. naela, tõusis 1857. aastal 112 milj. naelani.

Kullatagavarade kasvamise asjus oleme leidnud, et Euroopasse juure on tulnud viimaste aastate jooksul 107,5 milj. naelsterlingit kulda, millest 26,8 milj. uuesti eksporteeriti, nii et üldised kullatagavarad on tõusnud 80,7 milj. £. Selle tagajärjeks oli loomulikult vastav vahetus-abinõude liikumise kasvamine, millest 31,6 milj. langeb kullaga katmata paberraha arvele ja 50 milj. kuldraha arvele.

Krediidi saamise võimaluste kasvamine oli kaubanduse ja raha hulga kasvamise loomulik tagajärg. Üksi Londoni aktiva pankades kasvasid deposiidid £ 8,8 milj. pealt 1847. aastal £ 43,1 milj. peale 1857. aastal. Teiste deposiitide kasvamine on sellele proportsionaalne niihästi era- kui ka maapankades. Tagajärg oli suurejooneline panga krediitide laienemine.

Selle sama asja kohta kirjutab W. Fowler: Mõnes suunas on kõik kriisid ühesugused, sest et nad kõik tekkivad sellest, mida nimetatakse üleliigseks krediidiks (abuse of credit). . . Väga raske on ära määrata, kui kaugele krediitide andmisega võib minna ilma et see kardetav oleks. Kuid igatahes on päevaselge, et 1855–1856. a. krediitide laienemine äärmiselt suur ja kardetav oli. Mõned on tõendanud, ehk küll mingisugust abinõu ei ole seda kindlaks teha, et nimetatud aastatel Lombard Street'il niisama palju vekslid-diskonteeriti kui praegu (1890), olgugi et praeguse kaubanduse maht võrreldes selle ajaga enam kui 2 korda suurem on. Väliskaubanduse läbikäik oli 1857. a. 312 milj. naela ja 1897. a. 749 milj. naela. Neil aegul oli harilik asi, et pangad tööstus-raioonidest suured hulgad vekslid Londonisse rediskonteerimiseks saatsid (tööstuse finanseerimine pangakrediidiga! Toim.), mida nemand ise ei suutnud tähtpäevani hoida. Sedalaadi äri tehti 1856–57. a. määratutes summades ja isegi pärast paanikat, kui suur osa neist vekslitest maksujõuetuste läbi turult kadusid, olid pankade rediskonto arved õige suured. Praegusel ajal ei ole sarnast praksist Londonis peaaegu olemas ja suurem hulk tolle-aegsetest rediskonteerijatest pankadest peavad nüüd suuri deposiitide Londonis“ (Palgrave's Dictionary of Political Economy).

Sellele lisaksime järelemõtlemiseks meie eriteadlastele veel ühe täienduse juure. Kui Inglise Pank 1857. a. oktoobris nägi, et tema reservid vähenema hakkavad, tõstis ta diskonto % 5,5 pealt 8 peale ja novembri algul 0 peale. Diskonto % seisis 10 peal kuni 1858. a. alguseni. Selle tagajärg oli, et vähem kui poolteise kuu jooksul Panga kullatagavara tõusis 6 milj. naela pealt 12 milj. naela peale. Ja seaduslik reserv, mis oli, nagu nägime, allpool nulli, 7 milj. peale. Inglise Pank suutis sel teel rahaturu peremeheks jääda, kuna meie oma praegust „odava krediidi poliitikat“ ajades Viru turu diskontöörid oleme lasknud omal üle pea kasvada ja pankade hoiusummad Viru turule teenima minna.

Nagu sellest näha tuli 1857. a. kriis väliselt niisama raha ja krediidi inflatsioonist ja suurest sisseveost, olgugi et sel korral tegemist mitte ei olnud nii palju paber- raha, kui kuldraha inflatsiooniga. Kuna seal suured deposiidid pankasid sundisid krediidi-inflatsiooni teele astuma, on meil aetud inflatsiooni rahapressi ja riigisum- made arvel.

Meresõidu seisukoht meie ma- janduspoliitikas.

Ins. E. Masik.

Viimasel ajal on meil avalikult sõna hakatud võtma meie majanduspoliitika kohta, mille vildakus süüdi olevat praeguses osalises majanduslises kriisis. Osalises selle tõttu, et sama kriisi üle elavad meie põhja- ning lõunapoolsed naabrid ning suurem hulk Euroopa riikisid. Tegelikud kriisi põhjused olenevad meil muidugi peaaesjalikult halvast aastast ning väljamaa ostu tagasihoidlikkusest, mille tõttu näituseks kuni $\frac{1}{4}$ mineva-aastasest metsa ekspordist teostamata jäi. Kuid täiesti erapooletult asja järele kaaludes peame kindlasti järeldusele tulema, et kriisi põhjusi osalt ka meie senises majanduspoliitikas tuleb otsida, mille tõttu juhti meie praeguse valitsuse korra juures küll raske leida, kuid siiski võiks umbkaudselt nimetada meie riigikogu, vabariigi valitsust ja Eesti Panka. Viimase aja kirgede möllus on küll unustatud esimene, s. o. riigikogu, kes ju põhiseaduse järele meil a ning o on. Sarnase seisukorra juures näitavad võorastavad need kallalekippumised ja süüdistused, millega taheti ning tahetakse seletada meie mõnede poliitiliste tegelaste ehk rühmituste poolt kriisi tekitajaid ning selle vastuabinõusid. Selle juures on otse imekspanemise väärt, et keegi ei ole faktiliselt ära näidanud, mis- sugused reaali- vastuabinõud peaks tarvitusele võtma meie majanduspoliitika õigeks juhtimiseks. On küll räägitud liig ohtratest laenudest, mida olevat asjata antud suurtööstusele ehk kaubandusele, on räägitud isikute ümberpaigutamisest ehk laenude kitsusest põllutööle, kuid on unustusesse jäetud, et meie kogu krediidi võimalused isegi olnud „avara“ laenupoliitika juures mitu korda vähemad on, kui teistes maades, näit. Soomes, Daanis, Norras

ehk mujal. Soomes on ainult „Nordiska Föreningsbanki“ kapitaal ühes tagavara kapitaalidega keskmiselt 300 miljoni S. Mk., s. o. üle 2 korra suurem, kui kõikidel meie pankadel, riigi pank kaasa arvatud. Kuid seal on ju veel ka riigi pank ja mitukümmend teist pank. Soome tegi alles hiljuti Ameerikas 10 miljoni dollarilise välislaenu ning kaupleb laenu Rootsist. Meil aga on inimesed liig kitsarinnaliseks muutunud ning ei suuda aru saada, et meil laiotamisest praeguste krediidi olude juures küll juttu ei või olla, küll aga sellest, et meie, kui tahame elujõuliseks saada, jäitma peame rahaküsimuste arutamise isikute vaatepunktist, ühiselt selle poole püüdes, et meil olevald loodusvarad ning looduse kui ka intellektuaaljõud selleks ära kasutatud, et meie olemasolu kindlustada. Selle juures arvan, et meil tõsiselt tuleb mõt- lema hakata väljamaa krediidi soe- tamise peale, selle asemel et isekeskis rü- selemistega selle krediidi võimalusi süga- vemale mulla alla matta. Meie finans- ja majanduspoliitika ei olene mitte ainuüksi Eesti Panga poliitikast ehk viimasel ajal valitsevatest isikutest, vaid meie rahva tegu- võimest, mis peaks olema juhitud üksmeel- selt eesmärgi poole.

Sarnasest vaatepunktist väljõ minnes tahaks meie majanduslise arenemis-võima- luse hulgas meeletuleta ühte väga tähtsat ala – meresõitu, mille tähenduse kohta asjata olen otsinud märkusi küll meie riigikogu, küll valitsuse, küll oma- valitsuse ehk poliitiliste tegelaste programmi- kõnedes, ehk meie majanduspoliitika alg- joonte äramääramises. Küll on meie lugu- peetud rahaminister paaril korral erakoos- olekul mõõdamines tähendanud laeva- sõidu kui majanduslise faktori peale; ka rääkis viimastel riigikogu koosolekul enne jõulupühi rahvasaadik V. Kress sellest, et meresõit on unustusesse jäänud, kuid rohkem pole avalikult kusagil meresõidu tähendusest kuulnud. Ja kuivõrd vähe vasta- vad valitsuse asutused, riigikogu tegelased, rahaasjanduse juhid meie tegelikust laeva- sõidust huvi tunnevad, näitab piltlikult läi- nud laevaomanikkude kongress, kus aru- tusel olid selle majanduse ala päevaküsi- mused, kuhu vaatamata kutsete peale keegi nimetatud mõjuandvatest tēgelastest ilmu- nud ei olnud. Samuti võime tuua küm- nete viisi elulisemaid näitusi selle kohta kuivõrd unustuses on jäänud ma- janduspoliitika juhtimises meie meresõit. Küllalt on nimetada, et häda-

tarvilik seadus laevade pantimise võimaldamiseks juba 3 aastat ühest asutusest teise rändab, millejuures iseloomustav, et igaüks kellel sellega kokkupuutumist, tingimata õpetust tahab saada seaduse tähenduse, ajaloo ja muu kohta. Kuid selle puudusel on meil tegelikult laevade vastu laenu saamine raskendatud. Meie uus tolliseadus on laevasõidule raskem kui endine. Samuti on lugu teiste tarvilikkude mereseadustega, mille kokkuseadmiseks mingisugust süsteemi pole. Samuti on meie laevaehituse tööstus ministriumite-vahelisel jagelemisel metsahindade pärast kolme aasta jooksul surmale suikunud. 10700 reg. tn. laevade küsimus Venemaal on senini lahendamata. Maakondades on laevade peal seitsmekordsed maksud. Igas laevas nõutakse juhuslise seaduse alusel ärimaksu ja äritunnistust, millejuures see maks keskmises aurulaevas kuni 50.000 Mk. tõuseb. Meie laevu mõõdetakse Inglismaal ümber, mis kulu ja aega raiskab. Rannasõidus arvatakse laevasõitu sellega edendada võivat, et riik oma eesõigustatud seisukorras laevadega, millele pealegi aastas miljonid margad juure maksab, eraliinidega „võistlust“ peab. Vaatamata küllalt selgete põhjenduste peale pole meie valitsus leidnud võimaliku olevat meie kaubalaevastikule, mis sõja läbi nõrgaks jäi, mitte pennigi laenu anda. Alles hilja kustutati 1924. a. eelarvest viimane ettepanek maha. Sarnaseid näitusi võime tegelikult elust veel tosinat viisi tuua, mis näitavad, et meie majanduspoliitikas laevanduse arenemise peale mingisugust rõhku senini ei ole pandud ning meie kaubalaevastik pea-aegu saatuse hoolde jäetud.

Eriti aga paistab see silma, kui võrrelda sellest seisukohast meil viimasel ajal majanduspoliitika tegelikuks peegliks saanud asutust — Eesti Panka ühes tema krediitpoliitikaga. On ju see krediit tegelikult meie rahvusline krediit, mille jaotamisel meie majanduspoliitika peab mõõduandev olema.

Nagu viimased aruanded näitavad on kogu $4\frac{1}{2}$ miljardilise krediidi hulga-st laevanduse peale antud ainult 63 miljoni, millest muidugi veel õige suur osa laevanduse nime all kaubanduse peale läinud. Kuid arvates toodud andmetega näeme, et laevanduse krediit ainult $1,4\%$ kogu krediidi summast välja teeb, ehk $2,9\%$ tööstuse peale antud summast. Sellejuures on iseloomustav, et

1923. a. üld krediidi kasvamine on 60% , kuna laevanduse krediit ainult 24% on kasvanud, põllutöös aga üle 250% . Need arvud räägivad sama keelt — ka meie krediidi poliitikas on laevandus jäänud unustusse, sest mis tähendab tõesti 63 miljoni krediit ettevõttele, mille brutto sissetulekud ainult välisvaluutas üle 300 miljoni marka. See tähendab et laevandus on meie krediidi poliitikas täieliselt eitatud.

Võttes meresõitu, kui majanduse haru, näeme otsekohe, et meil Eestis selle arenemiseks õige head võimalused. Kesk seisukoht Balti meres külmetamata sadamatega. Alaline kaupade vool Põhja, Ida ja Lääne poolsetest Balti mere osadest Lääne poole ja sealt tagasi. Eestlasele iseloomustav meremehe vaim ning omadused, mis mõõduandvad meresõidus. Võttes meresõitu ehk laevaäri iseenast võiks nimetada, et ta jaguneb kaheks iseseisvaks alaks: — 1) rannasõiduks ning 2) välisõiduks. Viimane jaguneb omakorda tegevuseks oma ning väljamaa, ehk ainult väljamaa sadamate vahel.

Jättes kõrvale rannasõitu, millel rohkem sisemaa tähendus, ja nimetades ainult, et selle arenemine meie sisemises arenemises sama tähtis kui raudteed, asume otsekohe välisühenduste juure. Nagu nimetatud, võib siin vahet teha ühenduse vahel kodu — väljamaa ning väljamaa — väljamaa sadamate vahel. Arvesse võttes rahvusvaheliselt tunnustatud printsiipi laevasõidu vabaduse kohta, mis ainult üksikutel juhtumistel on oma laevadele hõlbustatud sadama kulude vähendamise läbi, võivad meie laevad töötada kas esimese ehk teise grupi reisudel. Võttes näituseks ainult meie oma aastast sisse- ning väljavedu, mis enne sõda läbi meie sadamate ulatas kuni 1.300.000 tn. ning praegu keskmiselt kuni 1.000.000. tn. ning meele tuletades, et keskmiseks prahi hinnaks meile toodavate ehk meilt viidavate kaupade pealt võiks arvata $10/-/$ tn., saame, et meie oma kaupades teevad prahirahad aastas välja keskmiselt £ 500.000 ehk 800.000.000 Mk. (kursiga £ = 1600 Mk.). Kui nüüd ette kujutada, et meie suudaks seda tarvidust rahuldada oma laevadega ning arvesse võtta, et näit. meie kaubalaevastik seisaks koos 1800 tn. div. laevadest (netto) kes igaüks segiläbi teeks aastas 18 reisi, seega veaks 32.400 tn., siis peaks meil olema selle tarviduse rahuldamiseks keskmiselt 31 sarnast laeva, millejuures ümarguselt $2\frac{3}{4}$ nime-

tatud prahirahadest oleks meie rahva sissetulekuks, kuna $\frac{1}{3}$ läheks väljamaale sadamamaksude, kütte, laadimis-lossimise ning remontide heaks. Sellega oleks rahva puhas majandusline sissetulek selle laevastiku läbi keskmiselt 535.000.000 Mk. aastas, kuna sarnase laevastiku väärtus oleks arvates keskmist laeva väärtust (ca 12 a. laev) à 8 £/tn. £ 14.400 laeva pealt, ehk kogu laevastik 450.000 £, s. o. 720.000.000 Mk. See näitus, mille alguseks on võetud praeguse aja keskmised hinnad, räägib küllalt selgelt, missuguste väärtusliste sissetulekute allikaks on mereäärsele riigile kaubalaevastik, mis suudab ühe aastaga rahvale tagasi tuua temasse mahutatud kapitaali. Ja see kor-dub aast-aastalt. Muidugi ei tähenda tegelikus elus nagu võiks meie nimetatud 31 laevaga tõesti oma nõudeid rahuldada, sest et selleks väga mitmetüübilisi ning mitmes suuruses laevu tarvis läheb ning pealegi prahtide laialipillatud iseloomu juures mõttetu oleks nii vähese arvu laevadega neid hakata püüdma. Siin tuleb jällegi abiks rahvusvaheline laevasõidu iseloom, mis võimaldab terve maailma kaubalaevadel üheõigusliselt kõiki vedusid toimetada nii et meie veod saavad teostatud meie oma ja teiste riikide laevade kaudu, kuna teistes riikides samuti. Näituseks Soomes, vaatamata tema laevastiku peale, langeb ka ainult 25–30% vedudest Soome laevade arvele. Isegi Inglismaal kõigub see arv 70–80% ümber. Mida rohkem meie suudaks soetada laevu välissõitude tarvis, seda suuremad oleks muidugi meie sissetulekud välisvaluutas kaubalaevastiku kaudu. Soomes näituseks rehkendati seda sissetulekut mineval aastal 350.000.000 Smk., ehk keskmiselt $3\frac{1}{2}$ miljardi Emk. Väikeses Norras, kelle rahvas meie omast vaevalt kaks korda suurem, loeti enne sõda normaal-aegadel kaubalaevastiku sissetulekut aastas üle 200.000.000 Kr., ehk ligi 19 miljardi Emk. (Väljavedu oli samal ajal keskmiselt 300 milj. krooni aastas 450–500 milj. sisse-veo juures). Daanis, keda meile alati on eeskujuks seatud kui põllumajanduslist riiki, on tegelikult aga kaubalaevastik kasvanud keskmiselt kuni 1.000.000 reg. tn., mille aastane sissetulek praegu kuni 200.000.000 Daani krooni. Sama seisukord on Rootsis, kes kuulub oma metsade, rauamulla, põllupinna ning jõuallikate rikkuse läbi, kes aga oma majanduslise arenemise on rajanud tööstuse, metsaasjanduse, laeva-sõidu ja põllumajanduse peale. Daanis

ei tõenda keegi, nagu põhjeneds seal ma-jandusline rikkus ainult põllumajanduse, vaid põllumajanduse, laevanduse ja töö-stuse peal. Samuti ka Soomes, kelle kau-bandusline bilans alati enne sõda passiivne oli ning laevasõidu läbi reguleeritud sai.*). Laevasõit läheb sellepolest lahku tööstu-sest ning põllutööst, et tema riigile isegi suurte kriiside ajal, kus laeva omanikud vähe teenivad, õige suurel hulgal valuutat sisse toob, kuna aga tööstuse kriiside juu-res võimata on oma saadusi müüa. Lae-vasõidu tarvis, kõiki tingimisi läbi kaaludes, on meil niisugune seisukord, et meie võime isegi suuremate kriiside ajal väljamaa lae-vadega võistelda, nagu ka praegu valit-sev üleilmne kriis näitab.

Erilise tähenduse omavad iga riigi lae-vasõidus veel laevaliinid, kas reisijate ehk prahi veoks. Liinide tähendus on sel-lepolest suur, et nemed peale otsekoheste tulude on mõjuvaks abinõuks riigi väliskaubanduse poliitikas ning läbikäimises väljamaa riikidega. Nimelt saa-vad viimasel ajal suurem osa rahva otse-kohesteid elutarvidusi veetud kindla liini lae-vadel, kus võib kaupasi saada kindla plaani järele. Laevaliinid mõjuvad seega kau-pade jaotamise ja juhtimise peale. Selle-juures võivad liinid prahi ja reisijate veo hindade äramääramisega võrdlemisi suurt mõju avaldada kaubanduse poliitika peale. Kuid liinidel on muidugi ka otsekohe-ne tähendus selles kui palju riik peab välja andma raha prahtide kujul, arvesse võttes et teatavad kaubad ainult liini laevadel saavad saadetud. Kui näituseks ette kuju-tada, et võistluse puudusel kaupade pealt, mida meile toodakse liini laevadel, mille üldarv oleks umbes 20 miljoni puuda, laeva liin võtaks puudast ainult 2 Mk. rohkem, siis peaks meie riik selle läbi kaotama 40 miljoni marka aastas. Samuti kui näitu-seks Soome põllumees saaks oma liini lae-val võid saata väljamaale odavamalt, oleks meie põllumehel võistlus raskem. Ehk kui Riistast ehk Liibavist oleks korraldatud pare-mad laevaliinid kui meilt, nihkuks välja-rändajate ehk teatav osa transiit-kauban-dust sinna. Sellega saab liinide tegevus

*). Ka meie lõuna naaber näitab meresõitu oma majanduspoliitikas õigesti hindavat, mille järeldu-sel saab muu hulgas kõik laevad Venemaalt tagasi nõu-tud ning 1923. a. isegi laevade ostmiseks väljamaalt riiklist laenu anti 50% laeva väärtusest, mille tõttu oisekohe 9 kuu jooksul Läti kaubalaevastik kasvas üle 24.000 tn., mis muidugi tähtsaks valuutaallikaks riigile.

igas riigis meresõidus esimesele plaanile seatud ning liinide asutamist igapidi toetatud, arvesse võttes et eriti algajates riikides raske on liinidel sisse töötada ja võistelda väljamaa liinidega. Kuid just oma liinide asutamine on mõõduandev, sest et neid oma kaubanduspoliitika läbi võidakse juhtida. Selle järelduel näeme, et isegi niisugustes maades, kus põhimõtteliselt igasuguse riiklise toetuse vastu oldakse, laevaliinid võrdlemisi suuri toetusi saavad, millejuures muidugi liinriigile teatavad kohustused annab. Ka meie majanduspoliitikas peaks meresõidu arendamise juures laevaliinide peale kõige suuremat tähelepanekut pöörama, igapidi selle eest hoolitsedes, et liinid võiks välja areneda. See peaks meie kui mereäärse riigi majanduspoliitikas üks esimese järgu küsimustest olema. Kahjuks peame aga tunnistama, et ka selles küsimuses meil ei ole veel suudetud võtta kindlat sihtjoont, nii et meie teades liinide arenemise peale isegi ühegi valitsuse asutuse tõsist tähelepanekut pole pöördud. Ka siin on eriliselt märgata selle äärmiselt tähtsa majandusharu – meresõidu – unustusse jätmist meie majanduspoliitikas. Meresõidu, s. o. kaubalaevastiku arenemisel on aga meie tarvis peale majanduslise arenemise ka veel suur poliitiline tähendus. Väljaarenenud kaubalaevastik, võisteldes edukalt väljamaa riikidega meie lipu all äratub usaldust meie rahva elujõu, meie iseseisvuse vastu. See on mitukorda tähtsam praktiliste väljamaalaste juures, kui igasugused tühjad sõnad, ehk rohkearvulised saatkonnad. Kuivõrd sarnane oletus tõe alusel, näitab usaldus, missugusega mitmete väljamaa riikide rahameeste ringkonnad eriti meie laevandusele nõus on vastu tulema, nagu oma hilisel väljamaal viibimisel kuulsin. Ei tohi veel unustamata jätta, et lisaks sellele, mis juba öeldud ülevalpool liinide kohta, oma kaubalaevastik üldse tähtsalt mõjub kaubanduse arenemise ning sadamate tegevuse peale meie riigis lihtsalt selle asjaolu tõttu, et omad laevad hoiavad ikka rohkem kodu poole, aitavad luua sidemeid ja ühendusi, juhtides oma järele merekaubandust, sest kaubalaevastik ja merekaubandus on üksteisega ligemas orgaanilises ühenduses, nagu seda näitab terve kaubanduse ajalugu. Ilma elujõulise laevastikuta ei ole mõeldav elujõuline merekaubandus. Kokkuvõetult näeme, et kaubalaevastiku arendamine, ehk meresõit on meie oludes ning

seisukorras majandusline haru, mis meie loomulikult sissetuleku allikaks laevade teenistuse kaudu, mis juhib tervet meie väliskaubandust, sadamate tegevust ning vääramata tähendusega meie poliitilises arenemises.

Läbi kaaludes meie riigi majanduslise arenemise võimalusi, välja minnes nendest ressursidest mis meil kasutada, peab iga erapooletu ning sügavale tungiv uurija otsusele tulema, et meie majanduspoliitika alg-teguriteks on ning jäävad põllumajandus ning meresõit, millele juure tuleb abifaktorina tööstus ning vahetalitajana kaubandus. Eriti tõuseb sarnase aksiooni mõõdapääsematus päevalgele, kui meie oma majanduslises arenemises tahame jääda iseseisvaks ning eriti rippumataks väljamaa riikidest ehk meie idapoolsest naabrist. Sest asjata on arvata et meie suudaks oma majanduse bilansi viia aktiivseks ainult põllutöö saaduste jaotuse kaudu ühenduses tööstuse saaduste jaotusega. Eriti viimaste tarvis välisturgude järele ümbervaadates näeme, et meie silmad loomulikult pöörduvad suure idanaabri poole, kellest meie ise nagu tahtmata rippuvaks saame, mis alaliselt terve meie poliitilise olemasolu peale majanduslist survet võib avaldada. Kui meie aga oma majanduslise tasakaalu regulaatoriks võtame lisaks põllutööle esimeses järjekorras meresõidu, siis, läbi kaaludes reaaluuseid ning järeldusi, tuleme tingimata otsusele, et selle kaudu meie majandusline vabadus õige arenemise teele saab juhitud nii nagu see on näituseks Norras, Daanis, Hollandis, Rootsis, Soomes. Muidugi ei eita meie sellejuures ka tööstuse tähendust, millel tingimata vääramata mõju meie majanduslise iseseisvuse saavutamisel. Need ressursid aga, mis meil siin kasutada, näitavad küll, et iseseisva riigina meie tööstus esimeses järjekorras võib rahuldada peasjalikult meie oma tarvidusi ning väljamaale ainult piiratud aladel produtseerida võib, peasjalikult ära kasutades meie toormaterjalisi ehk piiratud arvu olevat odavamat jõudu. Laiemas ulatuses aga lootma jääda meie tööstuse saaduste läbi meie majandus-bilansi stabiliseerida oleks enesepettus, mis kahjuks meie lühikese iseseisvuse juures meie majanduspoliitikas maad on võtnud, samuti kui paljude meie tähtsamate juhtide ja poliitikameeste hulgas.

Sellele tuleme igakülgse kaalumise järele otsusele, et meresõidul ning selle arendamisel meie majanduslikes arenemises peaks antama vääriline koht teiste produtseerivate majandusalade hulgas, mille juures tahtmatalt tuleme järjekorra juure:

põllutöö, meresõit, tööstus ning ühendustulina kaubandus.

Senini, nagu juba üleval küllalt selgelt näitasime, on meil meresõit unustusse jätud nii et isegi meresõidu valitsemisele ei ole suudetud püsivat ning ajakohast iseloomu anda, eraldades teda teistest vastavatest aladest ning valitsusele alluvaks tehes mitme vahelüli kaudu, millest viimane, s. o. teedeministeerium, muidugi kaugel meresõidu arenemise põhimõtetest. Kui meil aga neljajärgse tegevuse järelendusena meie majanduspoliitika nüüd kord revideerimise alla võetakse, mis rõõmustav nähtus, siis peame kindlasti nõudma, et teiste majandusharude hulgas meie meresõidule vääriline koht antaks ning selle järelendusena vastavad sammud astutaks selle ülitähtsa majandusharu kiireks, vabaks ning loomulikuks arendamiseks. Senini on meil meresõidu arendamises valitsenud kindlusetus, mis oli loomulikuks järelduks meresõidu tähtsuse eitamisele. Meie ei tohi unustada, et meresõidu kaudu pääseme meie majanduslikele iseseisvusele. Kui meie suudame tulla sellele arusaamisele, siis on ka meie meresõidu arenemine kindlustatud ning ühes sellega suur samm edasi majanduslike iseseisvuse poole.

Suhkru valmistus ja tarvitus Euroopas.

Ühisriikide kaubandus-departemangu kokkuvõtete järele oli suhkru valmistus, tarvitus, sisse- ja väljavedu Euroopas 1922—1923. aasta sesoonil (1. sept. — 1. sept.) nagu järgneb (tuhandetes meeter-tonnides):

Tagavarad aasta algusel	650
Valmistus	4369
Sissevedu	3224
Väljavedu	1153
Üldtarvitus	6317
Tagavarad aasta lõpul	773

Tähtsamad suhkru eksporteerijad maad Euroopas on Czecho-Slovaakia (389,000 meeter-tonni), Hollandi (227,000), Prantsusmaa (190,000), Belgia (163,000) ja Poola

(106,000). Sellele tuleb aga juure lisada et Prantsusmaa samal ajal 585,000 tonni sisse vedas. Teistest sisseveo maadest on, iseäranis nimetada Inglismaa (177,000 tonni), Helveetsia (87,000 tonni), Daani (45,000 tonni), Norra (60,000 tonni). 12 tähtsama riigi kohta kujunes suhkru tarvitamine läinud aastal kogusummas järgmiselt (tuhandetes meeter-tonnides):

1922—1923	5559
1921—1922	5657
1920—1921	4721
1919—1920	4354
1910—1914 keskmiselt	5316

Sellest kokkuvõttest on näha, et pärast sõjaaegne suhkru tarvitus järjekindlalt on kasvanud ja viimasel kahel aastal juba suurem oli kui keskmine tarvitus enne sõda. See tarvituse suurenemine väärrib seda enam tähelpanu, et Euroopa pärast sõda oma tarvitust ei suutnud koduse produktiooniga täita, vaid viimasel kahel aastal keskmiselt umbes 1,700,000 tonni suhkru väljastpoolt sisse vedas. Siia juure tuleb lisada, et eelmises arvestuses Venemaa puudub.

Riigi tulude ja kulude lisaeelarve nr. 2.

Riigi tulude ja kulude lisaeelarve nr. 2 1923. aastaks esineb eelmistest selle poolest, et temas esinevad peale kulude ka tulud, nii suurenduste kui ka vähenduste osas, — kuna senistes lisaeelarvetes ainult kulud sisaldusid. Selle tagajärjel tuleb käesoleva lisaeelarve peale vaadata, kui üldise eelarve täienduse ja paranduse peale, milles on arvesse võetud aasta üheksa kuu saavutused. Kulude suurendusi on üldiselt ettenähtud korralisi . . . . . 137,3 milj. Erakorralisi . . . . . 262,2 „ Operatiivseid fondisid . . . . . 355,5 „

Kokku kulused . . . . . 752,9 milj.

Vähendusi korralistes eelarvetes . . . . . 157,9 milj. Erakorralistes . . . . . 2 „

Kokku . . . . . 159,9 milj.

Nii teeb kulude üldine suurendus välja 593,3 „

Selle vastu näitavad korralised tulud suurenemist . . . . . 750,9 milj. Erakorralised tulud . . . . . 34 „

Kokku . . . . . 784,9 milj.

Korralisi vähemisi . . . . . 120,5 milj. Erakorralisi . . . . . 33 „

Kokku . . . . . 153,5 milj.

mis annab üldiselt tulude suurenemise 631,3 milj. võrra. Sellele lõpeb kogu lisaeelarve ülejäägiga 38,3 milj. suuruses. Selle järele kujuneb 1923. aasta eelarve tema lõpulisel kujul ühes kõigi täienduste ja parandustega miljoniites markades järgnevalt:

Riigi 1923. a. eelarve üldine kokkuvõte.

Kulud	Algeelarve	Ülekanded 1922. a. krediitidest	Lisaeelarve nr. 1	Lisaeelarve nr. 2	Kokku
Riigikogu	55,8	3,3	—	—	59,2
Riigikantslei	36,1	—	—	56,5	92,6
Riigikontroll	36,0	—	—	—	36,0
Rahaminist.:					
a) minist. kulud	770,3	23,2	—	19,2	812,6
b) riigi võlad	418,6	—	—	—	418,6
Kaubandus-tööstusminist.	90,8	96,0	—	82,8	173,7
Haridusminist.	603,6	6,1	—	-0,2	609,6
Kohtuminist.	274,4	5,3	—	—	279,7
Siseminist.	355,7	—	—	-2,5	353,1
Sõjaminist.	1.614,7	77,0	—	—	1.691,7
Põllutööstusminist.	519,0	6,9	—	169,3	695,2
Teedeminist.	1.599,8	140,6	21,7	249,5	2.011,6
Välisminist.	115,0	—	—	0,6	115,6
Töö-hoolekandeminist.	263,9	8,3	—	18,0	290,2
Kokku kulud	6.753,8	270,9	21,7	593,0	7.639,3
Ülejääk tuludest	—	—	—	38,3	38,3
Üldsumma	6.753,7	270,9	21,7	631,3	7.677,6
Tulud					
Korralised	5.682,5	—	—	630,3	6.312,8
Erakorralised	364,0	—	—	1,0	365,0
Kokku tulud	6.046,5	—	—	631,3	6.677,8
Krediit operats.	707,2	270,9	21,7	—	999,8
Üldsumma	6.753,7	270,9	21,7	631,3	7.677,6

Seega oleks kogu 1923. a. riigi eelarve krediit — operatsioonidega (999.790.900—38.282.0) — 961 508,900 marga suuruses tasakaalu viidud summas 7.677.517,100 mk.

*) — märgitud vähendused.

Nagu sellest näha, on kõige suuremad muutused kulude alal kaubandustööstusministeeriumis, mille eelarve aasta jooksul peaaegu poole võrra on suurenenud ja põllutöö- ja teedeministeeriumides. Vaatamata tulude kasvamise peale on kogu eelarve tasakaalu viidud umbes miljardilise puudujäägiga.

Lisaeelarve kulude osas langeb absoluutne suurenenemine tervelt erakorraliste kulude ja operatsiooni fondide arvele. Nimelt suurenevad erakorralised kulud 258,8 milj. suuruses ja operatsiooni fondid 355,5 milj. suuruses, kuna sellevastu peaaegu kõikides asutustes, väljaarvatud põllutöö ja teedeministeerium, kõrvalised kulud on vähenenud, mis kokku riigieelarve kohta välja teeb 20,6 milj. marka. Eelarvesse võetud erakorralised kulud ja operatsiooni fondid on suuremalt jaolt juba ennem eelkrediitidena Riigikogu poolt määratud. Viimaste hulka kuuluvad nimelt:

Erakorralised kulud:	
Vabadussõjast osavõtnud sõjaväelaste autasu	55 milj.
Pärnu-Tallinna kitsarööplise raudtee väljaostmiseks	30 "
(lubatud 140 milj.)	
Riigi majade ümberehitamiseks	28,3 "
Kaubandus-tööstusministeeriumi hoone tugimüüri ümberehitamiseks	1,5 "
Erakorralised kulud kokku	124,8 milj.

Operatsiooni fondid:

Laen sekvestreeritud Vene-Balti laeva-ehituse A/S.	80,5 milj.
Laen Jõgeva sordiparanduse seltsile	2 "
Laen kalameestele kalapüügi abinõude muretsemiseks	5,0 "
Laen asunikude hoonete ehitamiseks	125 "
Laen põllumeestele maaparanduseks	20 "

Kokku operatsiooni fondisi . . . 232,5 milj.

Pärnu-Tallinna kitsarööplise raudtee väljaostmise krediit on vähendatud Riigikogu poolt lubatud summast 140 milj. pealt 30 milj. peale, kuid selle asemel on eelarvesse võetud 100 milj. nimetatud raudtee operatsiooni fondiks. Teistest erakorralistest lisakrediitidest oleks nimetada:

Krediit 75,6 milj. mrk. suuruses teedeministeeriumile, millest läheb toetuseks Tartu linnavalitsusele silla ehituseks 5 milj., toetuseks A/S. „Aeronaut'ile“ 5 milj., raudtee olukorra tõstmiseks 5 milj., vagunite ostmiseks 16,3 milj. marka. Tormist purustatud telegraafi ning telefoni liinide kordaseadmiseks 21,6 milj.

Töö-hoolekande ministeeriumi eelarvesse on võetud erakorraliste kuludena osaline krediit linna laste ja emade kodu ehitamiseks 9,8 milj. marka ja toetus „rahvamajade“ ehituste jaoks tööliste organisatsioonidele 15 milj. mrk.

Lisa — operatsiooni fondideks on määratud peale eelpool nimetatud 100 milj. kiitsaropalise raudtee jaoks ja 20 milj. mrk. riigi trükikoja põhikapitaali täienduseks.

Mis puutub korralistesse tuludesse, siis loodetakse nende suurenemist võrreldes senise eelarvega otsekohestest maksudest 94,6 milj. tempel- ja tasumaksudest 52,5 milj., kaudsetest maksudest 383,7 milj. ja riigiettevõtetest 134,6 milj.

Lisa-tulud, mille kalkuleerimise aluseks on võetud esimese 9 kuu tegelikud tulud ja teised andmed, on seega üldiselt suurenenud 631.327.400 m. võrra.

Otsekoheste maksude alal on suurenenud:

Tulumaks	53.500.000 m.
Äri- ja tööstusmaks	26.000.000 "
Krepostimaks	15.000.000 "
Pärandusmaks	2.200.000 "
võrra; vähenenud on maks kapitaali ^{0/0} %	2.100.000 "
võrra, nimelt konto-korrent maksu alal.	

Tempel- ja tasumaksude alal on suurenenud:

Tempelmaksud	61.300.000 m.
Kiitsaropalise raudtee maks	3.000.000 "
võrra; vähenenud on:	
Patendid, kaalud ja proovid	4.250.000 m.
Mitmesugused tasumaksud	7.530.000 "
võrra.	

Kaudsete maksude alal on suurenenud:

Tollid	292.700.000 m.
Aktiisid	70.519.000 "
Piirifuse monopool	20.500.000 "
võrra.	

Riigi ettevõtete alal on suurenenud tulud:

Riigi maadest, hoonetest ja metsadest (metsa alal üksinda 116.377.000)	135.150.000 m.
Post, telegraaf ja telefon	16.600.000 "
Mitmesugused ettevõtted	54.387.400 "
võrra; vähenenud on:	
Raudtee tulud	67.000.000 "

(transiidil arvel — 170 milj. m., kuna muul alal suurenenud) ja sadamate ja ladude tulud 4.500.000 m. võrra.

Ühtlasi on korrallised tulud vähendatud eelmiste aastate tuludest tagasimaksude arvel 25.000.000 m. võrra (aruanne 9 kuu eest — vähe üle 20 milj. m.)

Erakorraliste tulude eelarve on tegelikkude andmete põhjal suurendatud operatsiooni fondide tagasimaks 34.000.000 m. võrra ja vähendatud riigivaranduste osakonna tulud 33.000.000 m. võrra (sest siin kavatsesid uppunud laevade müük jääb 1923. a. teostamata).

Bibliograafia.

1922. aasta üldrahvalugemise andmed.

Järva maakond. — Tallinn, 1923, 52+59 lhk., Riigi statistika keskbüroo väljaanne.

Järva maakond on esimene, mille kohta statistika keskbüroo 1922. aasta rahvalugemise andmed on avaldanud. Andmed on varustatud õige laialise sisesejehatusega, mis pool raamatust oma alla võtab. Neid lehitseda paistab kõige enne silma, et enam kui pool isiklikul kaardil leiduvatest küsimustest maakondade kaupa läbi töötamata on jäänud, mis kahtlemata mitte kõige paremat tunnistust ei anna isikliku kaardi oistarbekohasusest. Tööalaga ühendatud küsimusi kavatsesid läbi töötada üldriiklises kokkuvõttes. Seni läbitöötatud küsimustest on kõrvale jää-

tud küsimus nr. 6 (Mis keelt harilikult eraelus kõneleb?), küsimus nr. 8 (Mitu aastat abielus olnud) ja küsimus nr. 9 (Naisterahvaste kohta kellel lapsed olnud, mitu last ütleldse olnud ja kui palju neist praegu elus on?). Nii on kaardi selles osas olevatest läbitöötamiseks määratud 15 küsimusest 4 läbitöötamata jäänud ja meil käepärast olevatest andmetest ning muu seas ka 1922. a. üldrahvalugemise läbitöötamise plaanist ja tabelite sisust ei ole näha, et neid küsimusi kunagi kavatsesid läbi töötada. Jääb siis ainult järele küsida, miks isiklikku kaarti asjata küsimustega koormata tarvilikuks peeti. Seal juures jääb muidugi lahtiseks teine küsimus, kui palju tööalasse puutuvad andmed läbitöötamiseks kõlbulised leitakse olevat

Läbitöötatud küsimustest peale soo ja vanaduse on kõige rohkem tähelepanu pööratud hariduse tunnuste käsitusele, millest kõike võimaliku ja võimatut on katsutud välja pigistada. Et haridus üks neist tunnustest on, mida peaaegu võimata on statistiliselt kindlaks teha, siis tuleb muidugi kõige imelikumaid kokkuvõtteid ja umbarvamisi statistiliselt läbi töötada, seal juures arvusid saades, mis ainult üldiselt teada olevaid asjuolusid tõendavad. Meie statistika järele jaguneb haridus alghariduseks, kõrgemaks alghariduseks üldiseks ja kutseks, kesk erihariduseks, keskkooli hariduseks üldiseks ja keskkooli hariduseks kutseks, kõrgemaks erihariduseks ja ülikooli hariduseks. Nii siis kokku 8 mitmesugust lahtrit! Need 8 lahtrit on oma soodu veel jaotatud igauks kahte gruppi: õppeasutuse lõpetanud ja õppeasutuse mitte lõpetanud. Kui palju neis jaotustes selgusust on ja kui palju seal vastajad meelega ja kogemata eksisid (mis tähendab näituseks vallakooli lõpetamine endisel ajal, kuna küsimus ainult sellest oli, et iga laps 3 talvet koolis pidi käima!) on igaühel iseenesest mõistetav. Selle statistika järele sattub näit. isik kes kirjaoskamatu keskkooli esimesest klassist ära on tulnud, haridusredeli viiendale astmele. Peale selle saavad statistikas keskbüroo läbitöötajad isegi sellega valmis, et nad teadmata hariduse liigiga isikuid oma äranägemise järele liigitavad: arvatavasti algharidusega ja arvatavasti kõrgema, kui algharidusega. Misugune oistarb sel töö on peale lihtsa ajakulutamise jääb meil arusaamataks.

Raamatus leiduvatest tabelitest on kahtlemata kõige suurema huviga rahvaarvu jaotus vanusrühmade järele, mis teiste andmete puudusel meile selgust annab rahvaarvu kasvamise olude kohta. Pilt, mis need arvud annavad on kurvem, kui seda vaevalt keegi enesele oskas ette kujutada. Alla kümneaasta vanuseid on meil ainult 16,0^{0/0} kõigist elanikkudest, 24,4 vastu 1881 aastal ja 23,4 vastu 1897 aastal. See arv on väiksem, kui Prantsusmaal enne sõda. (1901 aastal 17,7). Kõige suurem vanusrühm ei ole meil mitte lapsed alla 10 aasta, vaid 10—19 aastased, keda oli 21,1^{0/0}. Sellest on näha, kui kiirelt meie rahva loomulik juurekasv kahaneb, nii kiirelt, et hilisemates vanusrühmades, kus omegi surm kauemat aega lõikust on pidanud, rohkem inimesi on, kui kõige nooremates. Kõige kurvem on veel lugu et seda nähtust, niipalju kui andmete järele otsustada võib, mitte ei saa seletada ainult sõjaoludega, vaid et tema silmapaistvalt teravamaks minevama kujuk edasi kestab. Sündimiste järsk kahanemine langeb küll sõja algusega ühte, kuid see kahanemine ei ole mitte seisma jäänud pärast sõja lõppu, vaid näib endiselt edasi kestma. Nii leiti Järvamaal kuni 1 aasta vanuseid lapsi 174 kümne tuhanda elaniku kohta, ühe aasta vanuseid aga 170. Omegi on viimaste hulk esimesel aastal mitukümmend^{0/0} surma läbi kaotanud, nii et 1922 aastal sündinuid tegelikult hulga

vähem on, kui 1921 aastal. Sedasama nähtust võib jälgida ka järgnevatel vanusrühmades kuni 5 aastani. Edasi tõuseb vanusrühmade tihedus järsku ja jõuab oma maksimumini 12 eluaastas.

Otsekoheised kaotused sõja läbi paistavad kaunis teravasti silma vanusrühmades alates 26 aastast, kus rahva vanuspäraniidid teatud doosust võib tähele panna. Kõige sellejuures on abieluliste % eelmise rahvalugemisega võrreldes kasvanud ja vallaliste arv kahanenud.

Jaotus rahvuse järele ei paku palju huvi, sest teatavasti on Järva maakond üks homogeenematest rahvuse mõttes. Märkida võiks ehk ainult, et venelaste % maakonnas kõrgem on, kui sakslaste oma — 1,1%, 1,0% vastu ja et kõiki teisi rahvusi oli 0,6%. Eelmiste rahvalugemistega neid arvusi võrrelda ei ole mõtet, sest et igaüks nendest rahvuse tunnust ise-moodi käsitas — 1897 aasta rahvalugemine, näit. emakeele järele, kuna meie rahvalugemisel teistviisi talitati ja arvud kahilemata tendentsiõdes on (instruktsioon ütleb „eesilaseks loetakse isik, kellel isa on eestlane; eestilaseks loetakse isik, kellel ema on eestlane, kui isa rahvus teadmata.“ Keda muulaseks lugeda, instruktsioon ei ütle).

Huvitava pildi rahva sisemise migratsiooni kohta annavad andmed elanikkude jaotuse üle sünnikoha järele, millest järgneb, et maakonnas samas administratiivüksuses (vallas, alevis, linnas) on sündinud ainult 48,2%. Üle poole kõigist elanikkudest on, tähendab, oma elukohta vahetanud. 29% kogu elanikkudest on väljaspool maakonna piirisid sündinud, neist 2,6%

nõukogude Venemaal. Samas maakonnas sündinuid oli 1897 aastal 84,5%, 1922. a. — 71,6%.

Elumajade arv maakonnas võrreldes 1881 aastaga on tõusnud Paide linnas 60%, kuna samal ajal elanikkude arv tõusis 48,8%. Maal on elumajade arv tõusnud 20%, elanikkude arv 9,5%. Sellepärast võib vähemalt Järva maakonna kohta tõendada, et seal korteriolud viimase 40 aasta jooksul mitte halvene-nud ei ole. Kui viletsad need korteriolud siiski on, võib järeldada sellest, et Paide linnas, Türi ja Tapa alevis leidis 25 ühetoalist korterit, kus igaüks 8 ja rohkem elanikku oli; peale selle veel 2 ühetoalist korterit, kumbki 9 elanikuga, mis ühtlasi veel käsi-töö ruumiks olid.

Huvitusega jääme ootama rahvalugemise andmeid teiste maakondade ja kogu riigi kohta ja loodame ühtlasi, et statistika keskbüroo vaeva ära ei põlga omades sissejuhatavates märkustes kokkuvõtteid ja võrdlusi andmast 1881 ja 1897 aasta rahvalugemistest, mis sissejuhatare Järva maakonna kohta nii väärtus-likuks ja huvitavaks teevad.

Toimetusele saadetud kirjandus.

1922. a. Üldrahvalugemise andmete läbitöötamise plaan ja fabelite sisu. Riigi statistika keskbüroo väljaanne.

„Maa Omavalitsus“ nr. 1. Eesti maakondade liidu väljaanne.

Kroonika.

Prantsusmaa.

Kas on Prantsusmaal võimalik Eesti metsa-materjali müüa.

(Eesti saatkonnalt Pariisis).

Selle küsimusega on mõeldud aastal mitmed Eesti väljaveo-ärid pööranud Pariisi saatkonna poole. Küsimuse peale on saatkond ikka jaatavalt vastanud, ühtlasi abiks püüdnud olla kaubasobimuste sõlmimiseks. Kahjuks pole aga meie ärid järelepärimistest kaugemale saanud ja Prantsuse puufurul pole Eesti pea sugugi esitatud. Suurem harjumine Inglise turuga võib siin osalt põhjuseks olla, kuid meie ei eksi vist mitte, oletades, et Prantsuse puuturu tingimisi meie eksportöörid veel vähe tunnevad. Prantsuse turg tarvitab praegu palju metsa, mis tuleb Rootsi-st, Soome-st, Czechoslovaakiast, Rumeenist ja ka Lätist, kelle ärimehed siin aktiivsemad olnud kui Eesti omad. Vene tsaaririigi ajal tuli hulk metsa ka üle Eesti Prantsusmaale, meie iseseisvusest saadik on aga Prantsuse metsakauplejate ühendused Eestiga peaaegu täiesti katkestatud, Eesti metsaärid pole vaevaks võtnud endid Prantsusmaal tuffavaks teha ja Prantsuse ärid ei tunne enam meie metsamaterjali kvaliteeti ega selle valmistuse viisi. Üldiselt arvatakse aga siin, et meie mets vastab Venemaa omale.

Prantsuse „Põhjamaade metsa“ importöörid ei osta enamalt jaolt mitte otsekohe Soome ja Rootsi äridelt, vaid teevad kaupa Pariisis asuvate agentide kaudu, kes esitavad Soome ja Rootsi saeveskisid. Näib nii olevat, et need agentuurid on saanud tar-

vilikkudeks vahemeesteks metsavalmistajate ja tarvitajate vahel, sest nad tunnevad Prantsuse turu nõudeid, nende nimi on siinses äriilmis tuntud ja võivad nemad kergemini lahendada arusaamatusi, mis kauba saajate ja vastuvõtjate vahel võivad tekkida. Prantsuse Põhjamaade metsakauplejad on liitunud sündikaati, mille liikmeteks praegu 79 suuremat äri, kes asuvad sadamalinnades, peaaesjalikult Bordeaux's, Boulognes, Havres ja Marseilles. Meie metsakauplejad võivad ka oma agendi Pariisis leida, kes selle sündikaadiga ühenduse looks. Muidugi võivad meie eksportöörid ka otsekohe üksikute äride poole pöörata.

Meie puukauplejate iseäralist tähelepanu tuleb selle peale pöörata, et kaup olgu hästi esitatud, hästi lõigatud, laua otstes olgu ärimärk värvitud, nisama on materjali kuivus väga tähtis küsimus. Puu, mis mitte kuivalt välja pole saadetud, jõuab poolsinisena kohale ja kõlbab siis ehk veel puusepa mitte aga fisliri töödeks. Hinnavahe on teadagi suur. Mis puutub puude sorteerimisse, siis soovitakse siin eeskujuks võtta Soome lauavabrikuid. Prantsuse turg tarvitab peaaesjalikult järgmisi lauasorte (mõõtute järele): 3 X 9 ja 2 1/2 X 7 — 6 1/2 ja 6 tolli, 2 X 4 1/2 — 4, 1 X 4 1/2 — 4, 3/4 X 4 1/2 — 4, mis juures 2/3 olgu kuuse ja 1/3 männilauad. 3 X 9 männilaudade kohta kuuleme et nende hind 1923. aasta jooksul tublisti on langenud: 24 naelsterlingist Vene laudade standardist (fob) 17—18 naela peale heade Rootsi laudade eest. Hinna langemine tulnud Czechoslovaakia võistlusest, kes seda mõõtu laudu väga odavalt välja saadab. On karta, et hinnad selle artikli pealt 1924. aastal veelgi saavad langema. Selle vastu on aga

Prantsuse turul väga oisitavad männi laud 2 X 4^{1/2} ja 4, 1 X 4^{1/2} ja 4, 3/4 X 4^{1/2} ja 4, mis hõõvli-laudadeks tarvitatakse. Rootsis ja Soomes teatakse seda väga hästi ja pannakse seal eesoleval aastal rõhku nende mõõtude väljatõotamise peale.

Prantsuse turg ostab ka laudu, mis 7 ja 9 tolli laiad ja 1^{1/2}, 1^{3/4} ja üks toll paksud, kuid need laud, mis tislari töödeks tarvitatakse, peavad laitmata ilusad olema. Teise järgu kaupa ei peaks nendes mõõtudes siia sugugi saatma.

Pikkust arvatakse siin meetri jalgades. Prantsuse ärid ostavad mõnikord materjali ka Inglise jalgades, kuid kaebavad, et sellest raskusi tekkivat edasimüümise juures.

Rootsi ja Soome metsa ostetakse siin harilikult f. o. b., Läti metsa aga cif. Vististi peaksid ka Eesti eksportöörid oma kaupa pakkuma cif Prantsuse sadamas. Hind määratakse Inglise naelsterlingites. Et oma kaupa Prantsusmaal tuttavaks teha, peaksid Eesti eksportöörid ka hinna poolest Soomega suutma võistelda. Eesti - Prantsuse kaubaleping annab igatahes sellel alal Eestile soodsad tingimised.

Teated ettevõtete tegevusest.

O/ü. „B. I. M.“ likvideerimise koosolekust, mis 31. jaanuaril s. a. kell 6 õht. adv. Nothbecki kontoris, Pikk t. 6 aset leiab, kutsutakse ka kõiki tähendatud ühiseuse võlausaldajaid osa võtma.

„Ariadne“ edasikinnituse selts. Tallinnas, Pikk t. 52, on oma tegevuse 2. jaanuarist s. a. avanud.

Uued aktsiaseltsid ja osaühisused.

A/S. „Tormolen ja Ko.“ Tegevusala: Kõik-suguste kaupade ja ainete sisse- ja väljavedu ja nendega kauplemine Eestis ja väljamaal oma ja komisjoni arvel, iseäranis aga kauplemine igasugu muusikariistadega, põllumajandus-, tehniliste- ja elektri-masinatega, igasugu ainetega, tootesainete ümber-tõötamine ja selleks igasuguste tööstusettevõtete asu-tamine. Asutajad: M. Mühlen, N. Stakelberg ja W. Wrangel. Põhikapitaal: Mk. 3.000.000, mis jaotatud 300 akts. à Mk. 10.000.—

(R. T. nr. 1-1924. a.).

Ärikalender.

22.-31. jaanuaril.

Metsa oksjonid (v. „E. Majandus nr. 2).

27. jaanuaril.

A/S. „Jõhvi Pank“, erakorraline peakoosolek, kell 12 päeva, Jõhvis.

Tähtsamad vähempakkumised.

Riigi raudteevalituse varustusosakond, kinnisel, 23. jaanuaril s. a., kell 10 homm. - flating - lakki 70 pd. ja sikatiiv-lakki 50 pd. (hinnad Emk., franco raudtee pealadu, Tallinn). Pakkumised ära anda Tallinna, Tehnika t. 16, tuba 2.

Posti peavalitsus, kinnisel, 23. jaanuaril s. a., kell 10 homm. - 100 pd. tinaploome (läbimõõt 16 m/m. ja paksus 7-8 m/m.). Pakkumised ära anda posti peavalit-suse majandusjaoskonda.

Uued seadused ja määrused.

Teedeministri määrus rahasaatmise kohta rahakaartide (transfertide) kaudu Eesti Vaba-riigi piirides. Rahaministri määrus piirituse, piirituse jätiste ja pudelite müüghindade kohta ja tulefikumaksu seaduse § § 13 ja 30 põhjal rahaministri poolt väljaantud määrused on aval-datud R. T. nr. 2. 1924. a.

Rahaministri määrus. Tulumaksu seaduse § 39 põhjal nõutavate aktsionääride-nimekirjade esitamise viimaseks tähtajaks 1924. a. kohta määratakse 1. veeb-ruar 1924. a.

Ühistegelised asutused vabastatakse ülemaltähend-datud nimekirjade andmisest. (R. T. nr. 2-1924. a.).

Määrus kaupade sisse- ja väljaveo ning tol-limaksude kohta. 21. jaanuarist s. a. maksmata pandavad tolli-põhitariifid, sisse- ja väljaveetavate kaupade kohta on avaldatud R. T. nr. 4/5-1924. a.

Tähendatud põhitariifide maksmapanemise ajast kaotavad oma jõu kõik endiste tariifide põhimäärad ja seal tähendatud kaupade läbilaskmise tingimused.

Uued posti-telegraafi taksid on avaldatud R. T. nr. 3-1924. a.

Rahaministri määrus. Tulumaksuseaduse § 93 põhjal määratakse sama seaduse § 41 ette nähtud deklaratsioonide andmise tähtaeg 1924. a. 1. veebruari asemel 1. aprilli peale nende kaubandus- ja töös-tusettevõtjatele, kellel täielik raamatupidamine ole-mas ja kes soovivad tähendatud raamatupidamise andmetel maksustatud saada, raamatuid maksuasus-tustele ette tuues. (R. T. nr. 6/7-1924. a.).

Isiklikud teated.

Abieluvaranduse lahutamise lepingud. Leo Sergei p. Murnikov ja Kapitolina Aleksandri t. Mur-nikov, sünd. Gorbunov; Aleksander Jaani p. Kool ja Alide Jüri t. Kool, sünd. Kaeramaa; Mihkel Jaani p. Liivak ja Julie Antoni t. Liivak, sünd. Blumfeldt (R. T. 6/7-1924. a.).

Varanduse hoolekanne. Iraida Pauli t. Dolino-Dobrovolskaja varanduse hooldajaks on määratud P. Tarasevitsh (R. T. nr. 4/5-1924. a.).

Trükkiviga:

Käesolevas numbris, lhk. 37, teine veerg, kolmas rida ülevalt, on trükitud „aktiva“, peab olema „aktisia“.

Tallinna börs kursisedel

Kuupäev		1 dollar	1 naelsterling	1 miljard Saksa marka	100 Soome marka	100 Rootsi krooni	100 Daani krooni	100 Prantsuse frk.	10 ¹ Holl. guldien.	100 Läti rubla	100 Tšehosl. kr.	1 kuld rubla	100 Itaalia liiri	100 Helveetsia fr.
14.1	O.	386,5	1646	—	959	10110	6675	1760	14525	147,75	1110	188	1695	6725
	M.	387,5	1654	0,12	969	10210	6775	1810	14625	150,75	1140	—	1725	6775
	T.	387,5	1654	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15.1	O.	386,5	1635	—	957	10050	6625	1660	14275	147,75	1110	188	1660	6675
	M.	387,5	1641	0,12	967	10150	6725	1700	14375	150,75	1140	—	1700	6725
	T.	387,5	1641	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16.1	O.	386,5	1646	—	958	10075	6650	1725	14400	147,75	1110	188	1695	6710
	M.	387,5	1652	0,10	968	10175	6750	1775	14500	150,75	1140	—	1725	6760
	T.	—	1652	—	—	10175	—	—	—	—	—	—	—	6760
17.1	O.	386,5	1644	—	956	10075	6675	1790	14400	147,75	1110	188	1675	6700
	M.	387,5	1650	0,10	966	10175	6775	1840	14500	150,75	1140	—	1705	6750
	T.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18.1	O.	386,5	1640,5	—	953	10075	6680	1765	14400	147,50	1110	188	1695	6685
	M.	387,5	1646,5	0,10	963	10175	6780	1815	14500	150,50	1140	—	1725	6735
	T.	—	—	—	963	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19.1	O.	386,5	1640	—	957	10025	6650	1750	14350	147,50	1110	188	1685	6685
	M.	387,5	1646	0,10	967	10125	6750	1800	14450	150,50	1140	—	1715	6735
	T.	—	1646	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tähtsamate en gros kaupade hinnad, mis läinud nädalal kauba börsel koteerimise komisjoni poolt koteeriti.

Jahud: nisu, pehme, kõrgem Ameerika sort. . . . . pd.	570—700	Kohvi, Kesk-Ameerika sordid	3600—4400
" " sõre Ameerika	650—720	" " Mexiko	—
A/S. Rotermanni tehaste jahud: nisu, pehme, ...	520—640	Tee, lahtine Pekoe broken, Java	4600—4800
" sõre	640—670	" " Orange Pekoe, Java	5700—6000
" pehmed, teised sordid	—	" " " Tseillon	6000—6600
Rukki jahud	280—290	" " " Moning. Hiina	4200—4400
" püül	400—445	Suhkur, peenike, valge, Dantsigi	—
Nisu, Vene	340—345	" " Java ja Belgia	1040
Rukis Eesti	260—265	" " Czechoslovaakia	1060
" Vene	250—255	Sitrup, kartuli, B 420	750
Kaerad, toidu, Vene	240—250	" " B 380	—
Odrad, ...	250—260	" " Glucose	700
Erned, rohelised, Eesti	—	Sool, lahtine	45—49
" " Hollandi	—	Heeringad, Yarmouth, Mattie	tünn
Riis, Burma II.	600—620	" " Shotti Mat Full	—
Kartulid, eksport fob Tallinn	—	" " Mattie	—
piirituse	—	" " Norra Full	—
Kartuli tärklis „Superieur“	575	" " Islandi	—
Piim, pudelites . . . . . ltr.	19	Liha, sea, I. sort . . . . . pd.	1360—1440
Või, meierei, eksport . . . . . pd.	4720—4800	" " looma, I. sort	450—800
Margariin, väljamaa	2000—2200	Pekk, eksport. I s.	—
Juust, kohalik, Schweitsi. . . . . pd.	2400—2600	Heinad, aasa . . . . . vaguniiviisi	—
Kasellin	600—800	Õlikoogid, puuvillaseemne.	275—280
Munad, eksport I. s. (sinine tpl.)	22—24	" " palmi	215
" " II. s.	19—20	" " päevaliile	—
Kakao, Ingliš	1200—1400	" " soja	245—350
" " Ameerika	1100—1200	Nisukliid	180—190
" " Hollandi	—	Rukkikliid.	—
Kohvi, Rio, Santos	3000—3400	Puuvilla riie, Bjas, D. I. . . . . ars.	37,5—41,75
" "	—	" " Mitkal, ekstra	29—30,75
" "	—	Lina, Liivi R. . . . . pd.	2000—2100
" "	—	" " Võru-Petseri	2300—2500

... 1 1/2 1/2 1/2 1/2 /o basis fr. Tall.	—
" " külvil 98—99 " . . . . . pd.	—
Lakud, Codilla I.	—
" " II.	—
Kivisüsi, auru, Yorkshire 2k. pest.	57—59
" " Newcastle	55—56
" " sepa	63—65
Koks, valu	95—100
" " gaasi	85
Põlevkivi, I. sort	10
Põlevkivi, II. sort	7,5
" " III. "	5
Raud, sordi	300—320
" " latt	—
" " vits	440—490
" " raud plekk	440—500
" " " tsingitud	760—800
Teras Inglis	—
" " Saksa	—
" " nikkel	—
" " vedru	450—500
" " valu	—
" " tööritstade	1100—1200
" " talla	340—380
Malm	240—250
Inglistina	7000—7300
Seatina	900—930
Vask, plekk punane	4000—4800
" " valge	3600—4600
Tsink-plekk	1600
" " "	—
Masinaõli, Vene, Nobel No. 6.	530—
" " Ameerika	480—500
" " solaar	—
" " auto Vacuum Comp	—
" " auto	700—750
Tsilindriõli, Vene	600—730
" " Ameerika	500—700
Põlevkivi õli	180—240
" " pigi	300
Nafta, Vene	240—260
" " Ameerika	200—210
Petrooleum, Vene	270—280
" " Ameerika	270—280
Bensiin, Vene	—
" " Ameerika	640—650
Piiritus, eksport. (excl. vaat) fob ltr. \$ 0,20	
Pesuosoda . . . . . pd. 200—210	
Seebikivi 72 ^o /o, Inglis	560—600
Parafiin 50—52 ^o	880—930
" " 120 ^o —134 ^o	—
Parkimise ekstrakt	850
Väävel, õie 98 ^o /o	390—410
Värvid, nigrosin vees sulav, välj. kg. 550—590	
" " tsinkvalge Saksa roh. PZ. pd. 1500—1600	
" " Prantsuse	1500—1600
" " tinavalge Inglise	1300—1400
" " ooker Prants.	380—380
Väetisained Superfosf. „Silva“ (k. 6 pd.)	
" " 17-18 ^o /o fr. Tallinn.	—
" " Superfosf. E. T. K. must kukk (k. 6 pd.) 18—20 ^o /o fr. Tallinn.	—
" " Thomasjahu k.100kg. 15-17 ^o /o	—
" " Kaalisool, 30 ^o /o, kott 6 pd. frko jaam 40 ^o /o	—
" " Kainiit 12 ^o /o lahtine, ... pd.	
" " Norra salpeeter, kott 6 pd.	—
" " Vosvoriit, Eesti 6 ^o /o	—
Paber, rotatsiooni	410

Tsement, Portland, Port-Kunda pütt 10 pd. 10 naela frko Tall.	745
Tsement, Portland, Port-Kunda pütt 10 pd. 10 naela fr. Kunda.	—
Tsement, Portland, Aseri, Tallinn " fr. Aseri	690
Kriit. toores	100
" " pestud	110—130
Asfalt	160—
Tõrv, kivi	260—275
" " puu	300—350
Lubi	35—40
" " "	—
Gips, tükikides frko Isborsk	—
" " jahvatatud	—
" " krohvimise, loko	70
Teliskivid, I. sort, tuhat, fr. Tall.	6100
Puumaterjalid, saetud D/B/B/ Eesti Strd I, II ja III s. frko Tal.	—
Puumaterjalid	—
" " IV s.	—
" " propsid; 7x7	—
" " liiprid	—
Põletispuud, sega 20 ^o /okaski, k. sld.	5800—6200
" " "	—
Nahk, talla, Eesti kodumaa tooresnahast valmistud . pd. I s.	4400—4600
Nahk, talla, Ameer. tooresn. valmist. . . . . I sort	5000—5200
Nahk talla, Ameer. tooresn. valmist. . . . . II sort	4400—4600
Toores nahk väiksed ja suured	—
Tuletikud, origin. kast (500 pakki)	5850—5850

Prahid :

Lina	
Tallinn — Stettin	tonn —
" " — Ghent	—
" " — Dundee	—
" " — Belfast	—
" " —	—
" " —	—

Takud + /o	
Puumaterjalid D/B/B/ standard	
Tallinn — London	—
" " — E. C. C. P. (Ingl. idarand)	—
" " — Antwerpen	—
" " — Southampton	—
" " — Manchester	—
" " —	—
" " —	—

Segakaup	
Tallinn — Stettin	tonn —
" " — London	—
" " — Stockholm, või	—
" " —	—
" " —	—

Kartulid	
Tallinn	—
" "	—
" "	—
" "	—
" "	—
" "	—
" "	—
" "	—
" "	—
" "	—